

ФЕРНАНДО АРАМБУРУ

БАТЬКІВЩИНА

РОМАН

Харків
«ФОЛІО»
2020

---

1. ПІДБОРИ НА ПАРКЕТИ

Он іде, бідолаха, розіб'ється об нього. Наче хвиля на скелях. Трохи шумовиння — й прощавай. Хіба не бачить, що він навіть не завдає собі клопоту відчинити їй дверцята? Яка смиренна, яка покірна!

І оті туплі на підборах, червоні нафарбовані вуста — таж їй уже сорок п'ять! Для кого? З твоїм становищем, доню, з твоєю професією і дипломом що спонукає тебе поводитись, наче дівчинка-підліток? Якби *aita* встав із могили...

Сідаючи в машину, Нерєя глянула на вікно, думаючи, що там, за шторою, мати, як і завжди, дивиться їй услід. І справді, хоча з вулиці Нерєя не бачила, Бітторі стояла коло вікна і, насупивши брови, з мукою дивилася й шепотіла собі, що он іде, бідолаха, оздоба свого марнославного чоловіка, якому ніколи не спадало на думку дати комусь щастя. Хіба донька не розуміє, що жінка має перебувати в надто великому відчаї, якщо після дванадцятьох років шлюбу намагається спокусити свого чоловіка? Загалом, мабуть, краще, що в них немає дітей.

Нерєя ледь махнула рукою на знак прощання і сіла в таксі. Захована шторою мати на четвертому поверсі відвернула погляд. Понад черепичними покрівлями видніла широка смуга моря, маяк острова Санта-Клара, ріденькі хмари вдалині. Жіночка з новин про погоду оголосила, що буде сонячно. І Бітторі, — ох, яка стара я стаю! — знову задивилася на вулицю, де вже зникло таксі.

Шукала очима й далі, набагато далі за покрівлі, далі за острів та синю лінію обрїю, ген за далекі хмари і навіть ще далі, в назавжди утраченій минувшині, картини доньчиного весілля. Знову бачила

доньку в соборі Буен-Пастор у білій сукні, з букетом квітів і надмірним щастям, дивилась, як вона виходить, така струнка, усміхнена, гарна, і в серці в неї ворухнулося тоді лихе передчуття. Увечері, повернувшись, самотня, додому, мало не сіла перед фотографією Чато, щоб розповісти йому про свій страх, проте їй боліла голова, крім того, Чато в родинних питаннях, надто коли йшлося про доньку, мав звичай ставати сентиментальним. Той чоловік легко пускав сльози, і, хоча фотографії не плачуть, я знаю, що кажу.

Підбори мали пробудити апетит у Кіке, але не той, який задовольняють за столом. Цок-цок-цок, чула Бітторі трохи раніше, як вони цокотіли по паркету. Треба глянути, чи не наробила ямок у ньому. Задля спокою в домі мати не дорікала за це доньці. Адже заскочили тільки на мить. Заїхали попрощатися. Ну, а в нього, о дев'ятій годині ранку, вже тхнуло з рота віскі або одним із тих напоїв, якими він торгує.

— *Ата*, ти певна, що впораєшся сама?

— Чому ви їдете в аеропорт не на автобусі? Таксі звідси до Більбао дорого вам обійдеться?

— Не переймайся цим, — мовив зять і пояснив, мовляв, валізи, незручності, повільність.

— Так, але ж у вас є час, ні?

— *Ата*, не наполягай. Ми вже вирішили, що їдемо в таксі. Це набагато зручніше.

Кіке став уриватися терпець:

— Це єдиний зручний спосіб.

Додав, що піде викурити сигарету на вулицю, поки ви розмовляєте. Від того чоловіка дуже пахтіло парфумами. А от із рота тхнуло алкоголем, і це о дев'ятій годині ранку. Він попрощався, розглядаючи своє обличчя в дзеркалі в передпокої. Пишається. А потім, — владно чи приязно, але сухо? — кинув Нерей:

— Не барися.

П'ять хвилин, пообіцяла вона. Зрештою вийшло п'ятнадцять. Віч-на-віч призналася матері, що ця подорож до Лондона дуже важлива для неї.

— Мені важко уявити собі, ніби ти маєш якесь значення в розмовах твого чоловіка з клієнтами. Чи ти, може, справді, нічого мені не сказавши, стала працювати на його підприємстві?

— У Лондоні я зроблю поважну спробу врятувати наш шлюб.

— Ще одну?

— Останню.

— А цього разу якою буде тактика? Ходитимеш із ним, щоб не злігся з першою, яка трапиться йому по дорозі?

— *Ата*, будь ласка. Мені й так дуже тяжко.

— А ти гарна сьогодні. Поміняла перукарку?

— Та ні, та сама.

Нерея раптом стихила голос. Почувши її шепіт, мати знову глянула на двері квартири, немов боялася, що хтось чужий підслухає їх. Ні, нічого, донька з зятем лише відмовилися від думки усиновити дитину. А скільки розмовляли про те все, — байдуже, китаїчка, росіянина, негренья, хлопчика чи дівчинку, — і Нерея повнилася надії, але Кіке потім передумав. Хоче рідну дитину, плоть від своєї плоті.

— То він через це говорить тепер так, як у Біблії? — запитала Бітторі.

— Вважає, ніби він сучасний, хоча ще більш традиційний, ніж каша з молоком.

Нерея сама дізнавалася про всі формальності прохань про усиновлення, — що ж, їхня родина відповідала всім вимогам. Гроші не становили перешкоди. Була ладна їхати на край світу і стати нарешті матір'ю, дарма що не привела на світ дитини. Але Кіке зненацька урвав розмову. Ні, та й ні.

— Мабуть, на розум небагатий, тобі не здається?

— Хоч свого хлопчика, щоб був схожим на нього, щоб грав коли-небудь у «Реалі». *Ата*, він одержимий. І таки матиме його. Ух, він як упреться на своєму! Тільки не знаю з ким. З першою-ліпшою, яка дасть згоду. Не запитуй мене. Я навіть уявлення не маю. Наймечіюсь утробу і заплатити, що треба. Як на мене, я б допомогла йому знайти здорову жінку, яка задовольнить його примху.

— Ти з глузду з'їхала.

— Я ще не казала йому про це. Думаю, в наступні дні, там, у Лондоні, ще матиму нагоду. Я все продумала. Я не маю права вимагати, щоб він був нещасний.

Розцілувалися коло дверей квартири. Бітторі: гаразд, нехай сама розбирається, щасливої дороги. Неряя зі сходового майданчика, чекаючи, поки приїде ліфт, буркнула щось про лиху долю, але, мовляв, однаково не слід зрікатися радощів. Потім порадила матері поміняти килимок під дверима.

2. ЛАГІДНИЙ ЖОВТЕНЬ

До вбивства Чато Бітторі вірила в Бога, тепер — уже ні. А замолоду була побожна. Навіть мало не стала черницею. Вона і та подруга з містечка, якої краще не згадувати. Обидві зреклися свого наміру останньої миті, коли вже виконували послух. Тепер усі балачки про воскресіння мертвих, вічне життя, Творця і Святий Дух видавалися Бітторі брехнею.

Її дуже дратували слова єпископа, що торочив про це. Але вона не посміла не поцілувати руки такого великого пана. Відчула ту руку як щось липке. Натомість дивилася йому у вічі, щоб мовчки, світлом очей сповістити, що вже не вірить у Бога. Тільки-но Бітторі побачила Чато в труні, її віра в Бога луснула, наче бульбашка. Вона відчула це майже фізично.

І все-таки вряди-годи Бітторі ходить на месо, спонукана, мабуть, силою звички. Сідає на лаву в глибині церкви, дивиться на плечі й потилиці присутніх, розмовляє сама з собою. Адже вдома вона дуже самотня. Вона не з тих, що тиняються по барах і кафетеріях. Ходити по крамницях? Тільки задля необхідного. Зникло й кокетство, — ще одна бульбашка? — до якого вдавалася до загибелі Чато. Якби Неряя не наполягала, вона день у день одягалася б однаково.

Замість ходити по крамницях Бітторі воліє сидіти в церкві і вдаватися до мовчазного атеїзму. Вважає, що не годиться засвід-

чувати блюзнірство і зневагу до зібраних парафіян. Дивиться на зображення святих і каже, думає: ні. Інколи каже, думає це, ледь похитуючи головою на знак заперечення.

Якщо в церкві правлять месу, лишається там надовго. Тоді подумки заперечує геть усе, що каже священник. Молімося. Ні. Це тіло Христове. Ні. І отак від початку до кінця. Інколи, подолана втомою, клуне з належною скромністю носом.

Бітторі вийшла з церкви єзуїтів на вулиці Андія, небо вже потемніло. Був четвер. Приємне, не тепле і не холодне повітря. Пополудні на світній вивісці якоїсь аптеки побачила, що там стоїть двадцять градусів. Жвавий вуличний рух, перехожі, голуби. Помітила знайоме обличчя. Не вагаючись, перейшла на протилежний тротуар. Раптова зміна напрямку руху змусила вийти на площу Гіпускоа. Перетнула її доріжкою вздовж ставка. По дорозі милувалася качками. Бітторі вже давно не ходила там. Востаннє, якщо не помиляється, бачила ставок ще тоді, як Нерєя була мала. Згадала чорних лебедів, тепер їх немає. Бім-бам. Дзигарі на будівлі провінційних депутатських зборів вирвали її з полону думок.

Восьма година вечора. Надворі тепло, лагідний жовтень. Раптом Бітторі пригадалися слова, які казала вранці Нерєя. Про заміну килимка? Ні, щоб мати не зрікалася радощів. Ти ба, які дурниці кажуть старим, щоб піднести їм дух. Бітторі з насолодою бачила, що надворі чудовий вечір. Але для буяння радощів потрібні інші стимули. Наприклад? Ох, хіба я знаю? Нехай винайдуть апарат для воскресіння мертвих і повернуть мені чоловіка. Бітторі запитувала себе, чи тепер, коли вже збігло стільки років, не годилося б забути його. Забути? А це що таке?

У повітрі витав запах водоростей і морської вологи. Анітрохи не холодно, не дув вітер, на небі ні хмаринки. Достатні причини, сказала собі Бітторі, щоб іти додому пішки й заощадити на автобусі. На вулиці Урбієта почула, як хтось гукнув її. Виразно почула своє ім'я, але не хотіла обернутися. Навіть наддала ходи, але марно. Ззаду її наздоганяли квапливі кроки.

— Бітторі! Бітторі!

ЗМІСТ

1. Підбори на паркеті	3	28. Розмова брата і сестри	109
2. Лагідний жовтень	6	29. Двобарвне листя	112
3. У Поллоє з Чато	10	30. Спорожнити пам'ять	117
4. У квартирі отих	13	31. Діалог у п'їтьмі	121
5. Переїзд у сутїнках	17	32. Папери і речі	125
6. Чато, <i>entzun</i>	20	33. Написи	129
7. Камїння в рюкзаку	24	34. Сторїнки спогадїв	133
8. Далекий епїзод	28	35. Вогненний ящик	137
9. Червоне	32	36. Від точки А до точки Б	141
10. Телефонні дзвїнки	35	37. Торт розбрату	144
11. Повїнь	39	38. Книжки	150
12. Мур	42	39. Я сокира, ти змїя	153
13. Пандус, ванна кїмната, доглядачка	47	40. Два роки без обличчя	158
14. Останнї снїданки	50	41. Життя в дзеркалі	162
15. Зустрїчі	54	42. Лондонський клопїт	165
16. Недїльна меса	57	43. Офїційно зарученї	171
17. Прогулянка	61	44. Застороги	176
18. Вїдпустка на островї	66	45. День страйку	180
19. Незгода	70	46. Дощовий день	186
20. Передчасна жалоба	75	47. Що з ними сталося?	190
21. Найкраща з усїх	78	48. Вечїрнїй обхїд	194
22. Спогади в павутиннї	83	49. «Покажи обличчя»	198
23. Невидима мотузка	86	50. Нога <i>siraуo</i>	202
24. Іграшковий браслет	89	51. У каменоломнї	206
25. «Не приїжджай»	95	52. Велика мрїя	212
26. «З отими чи з нами»	100	53. Ворог у домї	215
27. Обїд у родинному колї	104	54. Брехня, а не гарячка	219
		55. Як їхнї матерї	223

---

56. Сливи	228	92. Улюблений син	386
57. У резерві	232	93. Країна мовчунів	392
58. «Завиграшки»	236	94. Амая	396
59. Скляна нитка	240	95. Карафка вина	401
60. «Лікарі з лікарками»	245	96. Нерєя і самотність	406
61. Приємна дрібниця	249	97. Процєсія вбивць	412
62. Обшук удома	253	98. Весілля в білій сукні	416
63. Політичний матеріал	257	99. Четвертий член	420
64. Де мій син?	260	100. Падіння	426
65. Благословення	263	101. «Тхогіа тхогі»	430
66. Клаус-Дігер	268	102. Перший лист	436
67. Три тижні кохання	272	103. Другий лист	441
68. Кінець навчання	276	104. Третій і четвертий листи	445
69. Розрив	282	105. Примирення	450
70. Батьківщини і дурниці	286	106. Синдром ув'язнення	456
71. Кручена донька	290	107. Зустрічі на площі	460
72. Священна місія	293	108. Медичний висновок	464
73. «Якщо ти тут, то тут»	299	109. Якщо на жарини дме вітер	468
74. Рух персонального визволення	304	110. Розмова надвечір	473
75. Порцелянова ваза	307	111. Ніч у Каламочі	478
76. «Ти собі плач»	314	112. Дід і онук	485
77. Чорні думки	318	113. Фінал на пагорбі	489
78. Курси	322	114. Скляна перегородка	493
79. Дотик медузи	327	115. Сеанс масажу	498
80. Група «Орія»	331	116. Арабський салон	503
81. Тільки лікар сумний попросився з нею	335	117. Невидима дитина	509
82. «He's my boyfriend»	338	118. Неоголошений візит	514
83. Прикрий випадок	343	119. Терпіння	518
84. Баски-убивці	347	120. Дівчина з Ондарроа	523
85. Квартира	353	121. Розмови в кімнаті побачень	529
86. Мав інші плани	357	122. Твоя в'язниця, моя в'язниця	533
87. Гриби і кропива	361	123. Замкнуте коло	538
88. Закривавлений хліб	365	124. Мокрінь	541
89. Повітря в їдальні	370	125. Недільний ранок	545
90. Страх	376	Словник	550
91. Список	381		